

**Натисніть тут, щоб
купити книгу на сайті
або замовляйте за телефоном:
(0352) 51-97-97, (067) 350-18-70,
(066) 727-17-62**

НК Богдан
Тернополъ

Ганс Христиан
Андерсен

ВИБРАНІ
КАЗКИ

ілюстрації
Артура Рєкхема

СНІГОВА КОРОЛЕВА

Казка в семи оповідках

Оповідка перша,

в якій ідеться про люстро та сґалґи

Ну от, мої любі! Починаймо! Хоч більше, ніж тепер, знатимемо лише в кінці казки. Отож, був собі колись лихий троль — злющій-презлющій, мов той чортяка! Одного дня, перебуваючи в доброму гуморі, він зробив собі люстро. І мало те люстро певну особливість: усе добре й красиве, відбиваючися в тому люстрі, розпливалося майже до невидимості, а все дріб'язкове й бридке — ставало виразніше й ще бридкіше. Найкрасивіші пейзажі перетворювалися в ньому на варений шпинат, а найвродливіші люди — на потвор або на істот, які стояли на головах, мов якісь почвари. Обличчя там настільки спотворювалися, що годі було їх упізнати; той, хто мав на виду ластовиння, міг не сумніватися, що воно розповзеться від носа до самих вух. Чортяку все те

ВИБРАНІ КАЗКИ

неймовірно веселило. Тільки-но комусь на думку спадало щось приємне й побожне, як у люстрі з'являлася гримаса, й чортяка-троль аж лягав од реготу, втішаючись своєю кебетною вигадкою. Всі, хто відвідував його приватну чаклунську школу, навперебій розповідали про те дивовижне люстро. На їхню думку, саме воно показувало суть справдешнього світу та людей.

Тролі-чаклуни носилися з тим люстром по всьому світу, й урешті-решт воно перемандрувало всіма країнами, тож ніде не лишилося людини, яка б не відбилася у ньому спотвореною. Тролям-чаклунам навіть заманулося здійнятися в небо, щоб поглумитися над янголами та Господом Богом. Чим вище вони заносилися з тим люстром угору, тим більше в ньому з'являлося гримас, і вони ледве втримували його в руках. Тролі-чаклуни здіймалися дедалі вище, все ближче підлітаючи до Господа Бога та янголів. Аж тут люстро скорчило таку жахливу гримасу й так затремтіло, що випало їм із рук і гепнулося на землю, де й розбилося на тисячі, мільйони, мільярди, а може, й більше скалок, і саме ті скалки накоїли значно більшого лиха, ніж саме люстро. Деякі зі скалок завбільшки з піщинку розлетілися по цілому світу, а коли потрапляли людям у вічі, то там і осідали. Й тоді люди бачили геть усе догори дригом або ж помічали тільки вади тої чи тої речі, бо кожнісінька скалочка мала ту саму особливість, що й ціле люстро. Деяким людям манюня скалочка потрапляла навіть у серце, й то був чи не найбільший жах, бо серце тоді перетворювалося на крижинку. А деякі уламки скла були такі великі, що їх замість шибок вставляли у вікна, але в ті шибки на своїх приятелів краще було не дивитися. З решти скалок робилися окуляри, й можете собі уявити, що з того виходило, як люди надівали їх на носи й починали до чогось приглядатися. Лиходій-троль рвав живота від реготу, ніби його хтось лоскотав, і був у неймовірному захваті від своєї вигадки. Одначе в повітрі ще літало безліч дрібнюсіньких скалочок люстра. Слухаймо ж далі!

Оповідка друга

Хлопчик та дівчинка

У великому місті, де така сила-силенна будинків та людей, що всім їм просто не вистачає місця, аби завести собі бодай невеличкий садочок, і більшість з них змушені задовольнятися лише вазонами на квіти, жило собі двоє вбогих діток — хлопчик та дівчинка. І мали вони садок — трохи більший за вазон на квіти. Родичами хлопчик та дівчинка не були, хоч любили одне одного так щиро, мов рідні брат і сестра. Їхні батьки жили в мансардах по-сусідству. Дахи мансард сходилися краями, а попід тими дахами вздовж стін тягнулася ринва, по якій стікала дощова вода. З обох помешкань виходило надвір по віконцю, й варто було лишень переступити ринву, як ти опинявся біля сусіднього вікна.

Кожна родина мала там по великому дерев'яному ящику, де росла городина, без якої годі було обійтися, й невеличкі кустики троянд, — до того ж і в одному, і в другому ящиках вони напрочуд рясно цвіли. Якось батькам спало на думку виставити ящики поперек ринви, тож відтоді вони майже впиралися у вікна й нагадували дві квіткові клумби. Стебла гороху густими хвилями спадали з ящиків донизу, а троянди пнулися вгору, зазирали у вікна й перепліталися гіллям, мовби утворювали таку собі зелено-квітучу браму. Ящики були дуже високі, й хлопчик та дівчинка завжди пам'ятали, що їм заборонено на них вилазити. Одначе

їм дозволялося сходитися на даху, сидати на ослінчиках біля троянд і бавитися там досхоchu.

От лише взимку ті розваги уривалися. Вікна часто-густо розмалював мороз, і діти розігрівали біля груб мідяні шилінги, приклали гарячі монети до мерзлих шибок, утворювали на них принадні, кругленькі, мов яблучко, вічка, й прикипали до тих вічок лагідними добрими поглядами: хтось дивився з одного вікна, а хтось — із іншого. В одному вікні стояв хлопчик, а в іншому — дівчинка. Хлопчика звали Кай, а дівчинку — Герда. Влітку діти легко перестрибували одне до одного, а от узимку, коли за вікнами мела хурделиця, їм доводилося спускатися надвір, долаючи хтозна-скільки східців донизу, а тоді так само підійматися хтозна-скільки східців угору.

За вікном мела хурделиця.

— То рояться білі бджоли, — казала старенька бабуся.

— А в них теж є королева? — питав хлопчик, бо знав, що справжні бджоли мають королеву.

— Є! — відповідала бабуся. — Вона в самій гущині! Та бджола найбільша за всіх, вона ніколи не засиджується на землі й пурхає небом на чорній хмарі. Буває, що ночами королева білих бджіл літає міськими вулицями й заглядає у вікна, — тоді на них з'являються чудернацькі, схожі на квіти, крижані мережива.

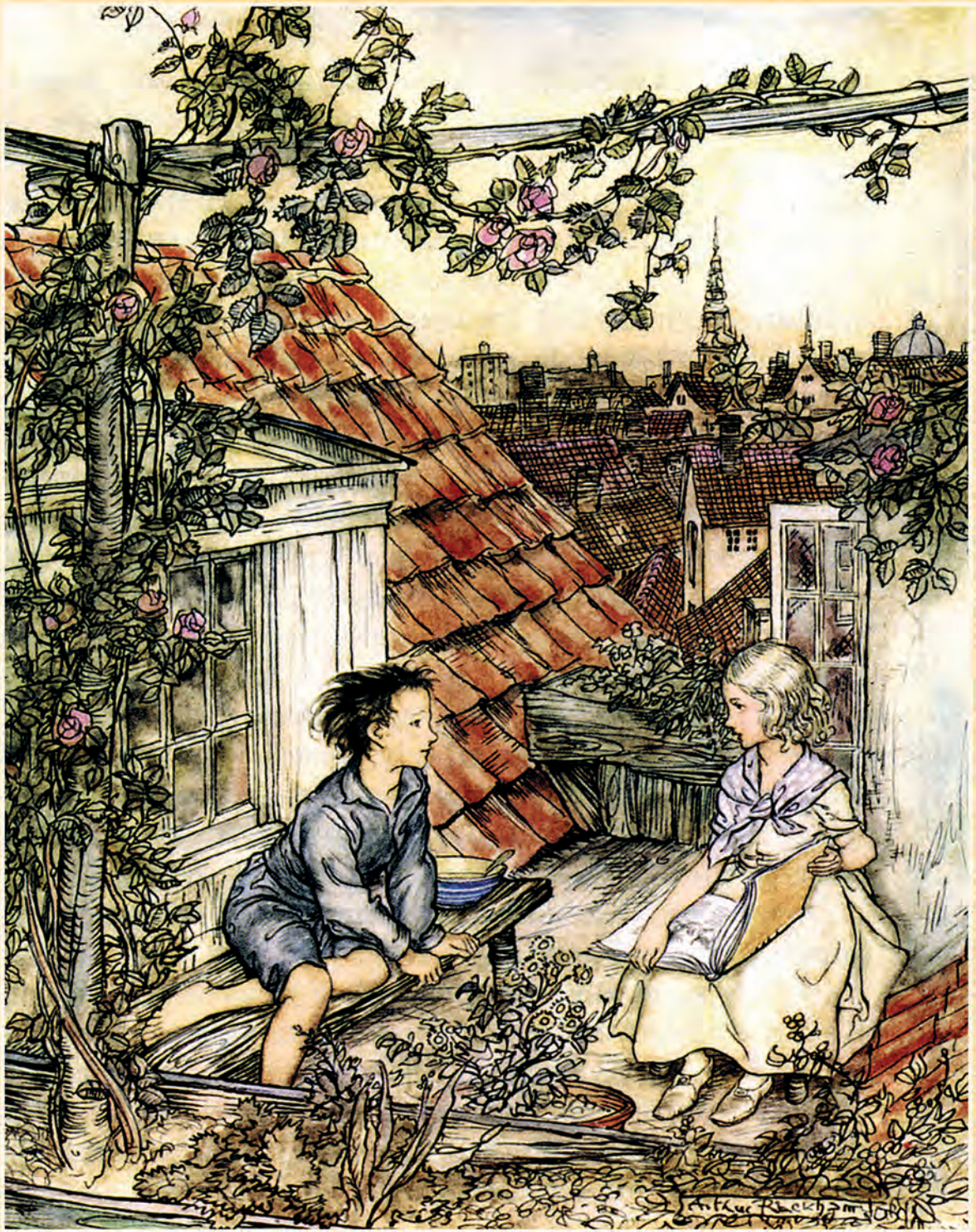
— Ага, ми їх бачили! — в один голос загукали діти.

— А Снігова Королева сюди не зайде? — спитала дівчинка.

— Нехай тільки наважиться, — відповів хлопчик. — Я посаджу її на гарячу грубу, й вона миттю розтане.

Бабуся погладила йому чубчик і заходилася розповідати ще якісь придибенції.

Увечері, повернувшись додому й уже майже роздягнувшись, Кай виліз на стілець, що стояв біля вікна, й зиркнув у продмухане кружальце: надворі літали сніжинки, й одна з них — та, що була найбільша, — сіла край квіткового ящика та й ну просто на очах рости. Росла-росла, аж поки врешті-решт не обернулася на жінку, вбрану в тоненький білий серпанок, зітканий з мільйонів сніжинок-зірочок. Вона була напрочуд

гарна й тендітна, проте геть уся з криги — зі сліпучо-осяйної криги, і водночас жива. Очі в неї сяяли, мов дві ясні зіроньки, хоч у них було повно тривоги й неспокою. Дивлячись у вікно, вона кивнула головою й поманила Кая до себе. Хлопчик із переляку скочив зі стільця додолу, а тим часом за вікном промайнуло щось схоже на величезного птаха.

Наступного дня вдарив морозець... А за ним почалася відлига... І потім настала весна. Засвітило сонце, все зазеленіло, ластівки стали мостити гнізда, в хатах порозчиняли вікна, й малі діти знов сиділи під самим дахом у своєму садочку, що буяв біля ринви, якою збігала донизу дощова вода.

Того літа троянди цвіли, як ніколи. Дівчинка вивчила псалму, де йшлося про троянди, і, співаючи її, вона думала про свій куц. А коли дівчинка співала хлопчикові, то він їй підспівував:

Троянд навкруги — без ліку.

Ісусик із нами довіку!

Побравшись за руки, діти цілували троянди, милувалися ясным Божим сонечком і зверталися до нього, наче до самого Ісусика. Який чудовий літній день! Їм так гарно було сидіти біля куців свіжих троянд — здавалося, вони цвістимуть вічно.

І от, коли діти роздивлялися в книжці звірів та птахів, годинник на головній дзвіниці вибив п'яту годину.

— Ой! — скрикнув Кай. — Мене кольнуло в серце! А тепер щось попало в око!

Дівчинка обхопила його за ший, й він закліпав очима. Та ні, в оці не видно було ні порошини.

— Мабуть, випала! — сказав хлопчик.

Проте нічого нікуди не випало. В Кая влучили скалки від люстра лихого троля! Ми з вами, звичайно, пам'ятаємо, яке то було мерзенне люстро! Все значне й гарне воно перетворювало на нікчемне й бридке, а все лихе та погане випиналося в ньому так, що навіть найменша вада якоїсь речі відразу ж упадала у вічі. Сердешний Кай! Йому в серце теж потрапила крихітна скалочка, тож ось-ось воно мало перетворитися

СНІГОВА КОРОЛЕВА

на крижину! В Кая вже ніде не боліло, але скалки з нього нікуди не поділися.

— Чого ти розпустила нюні? — спитав він Герду. — На тебе гидко дивитися! В мене нічого не болить! Фу! — й зненацька він зарепетував: — Цю троянду сточив черв'як! А ця, глянь, яка кривуля! Загалом обидві троянди просто потворні! Такі самісінькі, як і ящики, в яких вони ростуть!

І Кай, щосили вгативши ногою по ящику, зірвав дві квітки.

— Каю, що ти робиш? — скрикнула дівчинка, а він, побачивши в її очах переляк, зірвав ще одну троянду і гайнув од своєї любої Герди у вікно мансарди.

Згодом, коли вона, бувало, приходила до нього з книжкою, щоб роздивлятися малюнки, він казав, що то книжка для немовлят. А коли бабуся розповідала якісь придибенції, він завжди встрявав із нею в суперечку. Ба, він навіть додумався до того, що перекривляв бабусину ходу, начіплював собі на носа окуляри й говорив її голосом! Виходило то в нього так вдало, що люди аж надривали животи від сміху. А незабаром Кай уже вмів перекривляти всіх, хто жив на їхній вулиці. Особливо йому давалися людські дивацтва й вади, й усі як один казали:

— Ну ж і кебета в цього хлопця!

Одначе все то було тільки через скалки, що потрапили йому в око та в серце. Саме через них він глузував навіть із малої Герди, яка так щиро його любила.

Відтепер Кай бавився зовсім інакше, як раніше, й поводився дуже химерно.

Одного зимового дня, коли в повітрі кружляла тьма-тьмуца сніжинок, він вийшов надвір із лупою, підставив під сніг краєчок свого блакитного пальтечка й сказав:

— А глянь-но, Гердо, сюди!

Кожна сніжинка здавалася під склом куди більшою, ніж насправді, й скидалася на дивовижну квітку чи десятикутну зірку. Краса то була невимовна!

— Бачиш, яке диво! — мовив Кай. — Це набагато цікавіше за живі квіти! Тут усе досконале й дуже точне! Шкода тільки, що вони розтануть!

Трохи перегодом Кай прибіг у великих рукавицях і з санчатами за плечима.

— А мені дозволили покататися аж на центральному майдані! — прокричав він Герді в саме вухо та й зник.

На майдані найвідчайдушніші хлопчаки міцно прив'язували свої санчата до селянських підвід і так їхали за ними не знати куди. Люди веселилися на повну силу. І саме в розпалі тих веселоців на майдані з'явилися здоровенні, білі, як сніг, сани. Людина, яка в них сиділа, була в пухнастому білому хутрі та в пухнастій білій шапці. Сани двічі об'їхали навколо майдану, й тоді Кай підскочив до них, швиденько прив'язав іззаду свої санчата й далі вже летів услід за саньми. На шаленій швидкості сани завернули у вуличку. Людина, яка правувала ними, озирнулась і привітно, наче доброму знайомому, кивнула Каєві головою. Потім щоразу, тільки-но Кай поривався відв'язати санчата, людина йому кивала, й він осідав. Аж ось сани виїхали за міську браму. Там валив такий сніг, що хлопчик, підводячися з місця, нічогісінько перед собою не бачив. Він випустив з рук мотузку, якою його санчата були прив'язані до здоровенних саней, але дарма — ті до них мовби прилипли, й сани летіли вперед зі швидкістю вітру. Хлопчик щосили закричав, та ніхто не почув того крику. Надворі мело, а сани мчали бозна-куди. Часом їх добряче підкидало, наче вони перестрибували рівчаки чи перелази. Похоловши з переляку, Кай хотів проказати «Отче наш», але в голову лізла лише таблиця множення.

Сніжинки розросталися дедалі більше й більше, і врешті-решт почали скидатися на великих білих курей. Нараз вони всі розлетілися навсібіч, здоровенні сани зупинилися, й людина, яка правувала ними, зодягнена в хутро та шапку з криги, підвелась на рівні. То була жінка — висока й струнка, мов смерека, ясно-біла пані. Сама Снігова Королева.

— Ну й гарно ж ми прогулялися! — сказала вона. — Одне ти замерз! Залазь до мене під ведмеже хутро!

СНІГОВА КРОЛЕВА

Снігова Королева посадила Кая до себе в сани, закутала його в хутро, й він мовби провалився в замет.

— Тобі й досі холодно? — спитала пані, цілюючи його в чоло.

Йо-йой! Той поцілунок був холодніший за кригу, він пройняв його до самого серця, а воно ж і так уже стало напівкрижаним. Хлопчикові здалося, що він помирає... Правда, то тривало лише мить, бо потім йому враз полегшало, й він більше не відчував холоду.

— Санчата! Не забудьте про мої санчата!

То було перше, що Кай згадав. І санчата вмент були прив'язані до спини однієї білої курки, яка полетіла вслід за саньми. Снігова Королева поцілувала хлопчика ще раз, і він забувся і про Герду, й про бабусю, й про усю родину.

— А тепер годі! — мовила Снігова Королева. — А то зацілюю тебе до смерті!

Кай глянув на неї: вона була, як намальована! Хіба можна було уявити собі мудріше, вродливіше обличчя, як у неї! Вона вже не видавалася йому крижаною, як того разу, коли сиділа під вікном і манила його рукою до себе. Прекраснішої пані Кай зроду не бачив. Вона його аніскілочки не страхала, й він розповів їй, що добре тямить у лічбі, а надто в дробах, і знає, скільки квадратних кілометрів має та чи інша країна та яка там кількість населення, а вона слухала й тільки всміхалася. Тоді йому здалося, що знав він не так уже й багато й, задерши голову догори, він задивився на безмежний повітряний простір. І Снігова Королева полинула разом із ним у височінь — аж до піднебесної темної хмари. А завірюха й ревла, й гула, мовби співала старовинних пісень. Вони пролітали понад лісами й ставами, понад морями й суходолом. Десь унизу шуміли холодні вітри, вили вовки, іскрився сніг і шугали галасливі чорні ворони. Вгорі світив ясен-місяць — круглий, як млинове колесо. І впродовж довгої-предовгої зимової ночі Кай не зводив із нього очей; вдень же він спав біля ніг Снігової Королеви.